

PULA IMVUILA

>> GROWING FOOD >> GROWING PEOPLE >> GROWING PROSPERITY >>

AGOSTOSE
2018

LEHEA – elelwa tše di latelago dikgweding tša Agostose le Setemere

Tadišwaneng ye ke nyaka go bolela ka mekgwa e se mekae ye bohlokwa ya taolo ye e amago tšweletšo ya lehea.

Wena motšweletši wa lehea o swanetše go ipeela nepo malebana le go tšweletša puno ye botse ye e kgonegago ya mabele a boleng bjo bobotse bjo bo kgonegago. Se ga se kgonege gabonolo ka mehla ka ge go na le mathata (ditlhohlo) a mmalwa ao a iponagatšago ngwageng ka moka. Le ge go le bjalo, go na le mekgwa e se mekae ye bonolo ya bolaodi yeo o ka e dirišago go kgontšha phetho ya nepo ye.

Tše o swanetšego go di dira kgwedding ya Agostose

Balemi ba bantši ba sa swaragane le go buna dibjalo tša bona ka nako ye. Go buna e swanetše go ba boitemogelo bjo bo thakgatšago ka ge o tla ba o buna moputso wa mošomo wa gago. Ka lehlakoreng le lengwe, maswabi ke gore ge maitekelo a gago sehleng sa go bjala a ile a hlaela, o ka se thabišwe ke puno ya gago.

Ka nako ye ga go sa na le se segolo se o ka se dirago go kaonafatša dibjalo goba go godiša puno ya gago. Le ge go le bjalo, go na le dilo tše dingwe tše o wena molemi o kgonago go di laola mo lebakeng le, tše di ka kaonafatšago boleng bja mabele ao a tsenago mekoleng goba dišegong, mohlamongwe le go oketša bokaakang bja ona.

- Sa mathomo, pele ga ge o thoma go buna o swanetše go kgonthiša gore maemo a monola dithorong tša lehea la gago ke ao a nyakegago. Tše dišupo di se kae o leke maemo a monola go tšona pele ga ge puno e šimolla. Ka tlwaelo mabele a amogelwa mabolokelong fela ge maemo a monola go ona e le 14% goba fase ga moo. Sephesente se se ka fapano go tloga lefelong go ya go le lengwe go ya ka mmapraka

**Kgatišopaka ya Grain SA ya
batšweletši ba ba hlabologago**

Bala ka gare:

04 | Na ke diriše kapetlele e šele
goba aowa?

05 | Tsebana le baššinywa ba ren
ba Phadišano ya Molemi wa
Ngwaga wa 2018 (Karolo ya 2)

KOKO JANE O RE...

Bolemi bo re gopotša leboo la bophelo ka go se kgaotše – o sa tšo fetša go buna mme o šetše o thomile go breakanya tša sehla se sefsa.

Ngwaga wo mongwe le wo mongwe re thoma sefsa mme re holofela gore re tla kgona go tšweletša puno ye botse – rena balemi ga re a swanelo go holofologa, gobane ke tshepo ye re letetšego sehla se se tlago ka yona ye e re kgontšhago go fepa baagi ba lefase.

E šetše e le mengwaga ye mmalwa re leka go thuša balemi ba bagolwane go adima tšelete ya go tšweletša dibjalo. Taba ye e dula e le bothata ka ge poelo ye e hlowlago ka go tšweletša mabele mašemong a a sa nošetšwego, e se ye e bonagalago. Bothata bjo bongwe ke gore balemi ga ba na mangwalobohlatse a bong malebana le naga ye ba e šomago, ka fao ga ba kgone go diriša naga yeo go beeletša kadimo. Le ge se e le bothata mabapi le go humana kadimo, re se ke ra lebala gore ge o beeletša kadimo ka polasa ya gago wa tla wa se kgone go bušetša kadimo yeo, panka e tlo tšea polasa ya gago ya e rekiša go bušetša tšelete ye o e kolotago.

Nthla ye e re bušetša motheong wa mohuta ofe le ofe wa bolemi, e lego lebaka la poelo (*profit motive*). Re kgona go lema ka phegelelo fela ge re hlola poelo ngwaga le ngwaga – ke go re puno ge e rekišwa e swanetše go re tlišetša ditseno tše di fetago palo ya ditshenyegelo malebana le tšweletšo ya puno yeo.

Mehleng ya maloba poelo ye e hlowlago ka tšweletšo ya mabele le dithoro, e thomile go gatelelwā mme re swanetše go naganā ka tlhokomelo ka dibjalo tše re di bjalamo go re hola mafelong a a fapanego. Go bohlokwa go akanya palomoka ya ditshenyegelo godimo ga hektare malebana le tšweletšo ya sebjalo se se itšego – morago ga moo akanya palogare ya puno ye o ka e letelago malebana le sebjalo seo tikologong ya gago, ke moka o atiše palo ye ka thekišo ye e dutšego ya sebjalo se. Ge palo ye e bontšha gore ditshenyegelo tša gago di feta ditseno tše o letetšego go di hlola, mohlamongwe go ka ba kaone go akanya dibjalo tše dingwe. Ga go na mohola go o tšweletša dibjalo tše di go hlollelago tahlego.

Mafelong a mangwe moo pula e nago ganyane le gona mabu a hlokago botebo bjo bo swanelago dibjalo, o ka hloka sebjalo se o ka se bjalamo seo se ka go hlollelago poelo, mme o ka swanelo go oketsa diruiwa tša gago le go bjala dibjalo tša furu. Se se nyaka tekanyo ya polasa ya gago le tikologo yeo o lemago go yona.

Gantši dipanka di gana kgopelo ya kadimo ya tšweletšo ka ge di lemoga gore molemi a ka se hlole poelo. Ga re swanele go befelela ba mekgatlo ye le go ba latofatša ka go re ba gana go re thuša – nneteng ba re thuša go nagana sefsa ka dibjalo tše re ka di bjalamo. Go feta fao ba rata go bona re atlega. Re swanetše go ba le nnete ye e sa belaetšego gore re kgona go hlola poelo – go sego bjalo re ka se kgone go lema go ya pele. Thušo ya Mmušo e a thabiša, eupša re a tseba gore neo ya tšelete ga e kgone go tšweletšwa pele ka go se kgaotše, gobane nnete ke gore tšelete ya go thuša batho bohole malebana le tšeob ba di nyakago ga e gona. Re swanetše go kgona go hlola poelo ntle le thušo goba neo ya tšelete.

Se kgaotše go šoma ka maatla gobane morago ga nako mošomo wa gago o tla go tlišetša moputso! “Kodumela moepathutse, ga go lehumo le tšwago kgauswi.”

LEHEA – elelwa tše di latelago dikgweding tša Agostose le Setemere

le dinolofatši tša bobolokelo. Mabolokelo a mangwe a mabele ga a na dinolofatši tša go omiša (*drying bunkers*) moo o ka omišago lehea la gago ka tefo ye e itšego. Ka tlwaelo tefo ye e tlošwa pa-long (thekisong) ye o e amogelago.

- Kgonthiša gore sefodi (setoropere) sa gago se šoma ka tshwanelo gore mabele a mangwe a se lahlege. O ka dira bjalo ka go lekola disefo le go kgonthiša gore tšohle de bilwe ka nepagalo.
- Kgonthiša gore mabele a ka se pšhatlege ka go bea dikarolwana tše di kgokgošago dithoro (*beaters*) ka nepagalo. Maemo a tlhopho (*grading*) ya mabele a boela fase go ya ka bontši bja dithoro tše di senyegilego. Ge dišupo di bontšha dithoro tše ntši

tše di pšhatlegilego go ra gore sefodi se swanetše go beakanywa.

- Šikologa mafelo ao a tletšego mengwang ye e entšego peu ge o fola. Go kaone go fola lehea ka diatla mafelong ao goba go le tlogela gore e be furu. Dipeu tša mengwang di ka akaretšwa ka bontši sešupong sa gago sa mabele, mme se se ka fokotša boleng bja ona ka moo go bonagalago. Mmaraka wo o o rekišetšago mabele ebile o ka gana go a amogela goba o ka kgopelwa go a sefa gape, seo se tlo go hlollelago ditshenyegelo le go go senyetša nako.
- Kgonthiša gore mootledi wa sefodi sa gago o rutilwe ka tshwanelo. Goba o diriša sefodi se se sepedišwago ke mootledi goba se se gogwago ke

Phetha tekolo ye e feletšego ya ditlhamo tša gago morago ga puno. Pele ga ge tlhamo efe le efe e bolokwa, kgonthiša gore e hlwekišitšwe le gore e lokile gabotse.

Šikologa mafelo ao a tletšego mengwang ye e entšego peu ge o fola. Go kaone go fola lehea ka diafia mafelong ao goba go le tlogela gore e be furu. Dipeu tša mengwang di ka akaretšwa ka bontši sešupong sa gago sa mabele, mme se se ka fokotsa boleng bja ona ka moo go bonagalago.

trekere, go bohlokwa gore wena le mootledi wa gago le itlwaetše motšhene wo o dirišwago. Mootledi yo a sa tsebegó motšhene wo a o otte-lago gabotse a ka hlola tahlego ya mabele a ditone tše mmalwa ka go gataka lehea goba ka go se bee sesegi maemong a a lebanego.

- La mafelelo, kgonthiša gore ditlhamo tša gago tšohle tša polokelo le thwalo ya mabele di lokile gabotse. Ge go na le diphahla dipaneleng goba mašoba ao a hlotšwego ke ruse ditshiping, o ka lahlegelwa ke mabele a mantši. Ešitago le ge go na le mašobana a manyane moo mabele a ka dutlago o swanetše go a thiba gabotse. Dithorwana di se kae tše di lahlegago mo le mola mafelelong di ka tlatša mokotla.

Tše o swanetše go di dira kgweding ya Setemere

Ka nako ye o swanetše go ba o phethile puno ka botlalo. Re tla ba re emetše tsheola mme ra itokišetše sehla se sefsa. Kgwedi ya Setemere e swanetše go ba nako ya peakanyo le tokišetše le ge e ka ba nako ya go lekanya puno ye e phethilwego le go akanya mekgwa ya go kaonafatša puno ye e tlago.

- Phetha tekolo ye e feletšego ya ditlhamo tša gago morago ga puno. Pele ga ge tlhamo efe le efe e bolokwa, kgonthiša gore e hlwekištwe le gore e lokile gabotse.
- Phetha tekanyo ya letlotlo la kgwebo ya gago morago ga puno.
- Ngwala tekanyetše ya sehla se se tlago o phethe le dipeakanyo tše di nyakegago malebana le letlotlo go humana kapetlele ya go bjala gape lenyaga.

- Kgetha dibjalo tše o tlogo di bjala le mašemo ao o tlogo di bjala gona o be o thale mmepe wo o bontšhago mašemo ao.
- Thoma peakanyo ya gago ya sehla se se tla-go ka go ngwala lenane la dilo tše bohlokwa tše o swanetše go di dira:
 - Ortela dinyakwapšalo;
 - Lekola segašetši (*spray rig*);
 - Lekodiša polantere o ortele dikarowlana dife le dife tše di ka bego di nyakega;
 - Tšea dišupommu;
 - Thoma go beakanya mašemo;
 - Lekola ditrekere o di lokiše (*phetha sebi-se*) ge go nyakega;
 - Beakanya phapoši ya dikhemikhale; le
 - Kgonthiša gore polokelo ya peu le monontšha e lotegile, e hlwekile le gona e omile.

Molemi o swanetše go itlwaetše mekgwa ya sekamehla. O swanetše go itlhamela mokgwa wa go beakanya dilo wo o swanelago wena ka nama, mme ge o hweditše mokgwa wo o go holago o swanetše go o diriša ka go se kgaotše. Se sengwe le se sengwe se theilwe godimo ga bokgoni. Ge o ka šoma ka maatla wa thea kgwebo ye e sepelago gabotse o tla thabišwa ke diphetho ka nako ya puno ntle le pelaelo.

Taodiswana ye e ngwadilwe ke Gavin Mathews, Setsebi sa Taolo ya Tikologo. Ge o nyaka tsebišo ya go feta ye, romela imeile go gavmat@gmail.com.

Na ke diriše KAPETLELE E ŠELE goba aowa?

Ge o nyaka go thoma kgwebotemo, mothopo wa mathomo wo o o hloko ke kapetlele – ke go re tšelete. Tšelete ye e nyakega gore o kgone go reka naga, dithamo, metshene, diruiwa le tše dingwe.

Tšelete ye e nyakegago e laolwa ke bogolo bja polasa, mohuta wa bolemi bjo o bo kgethago, tikologo ye o tlogo lema go yona, le dintlha tše dingwe tše mmalwa.

Ge o hlomile kgwebo ya gago o sa tlo hloka tšelete ye nngwe gape ya go kgonthiša tshepedišo ya yona ya letšatši le letšatši. Ka go realo go nyakega tšelete ye ntši, goba re ka re kapetlele ye e bonagalago. Bao ba šetšego ba tsene bolemi ba tla dumela ge re re tshepedišo ya kgwebotemo e sepelelana le ditshenyegelo tše kgolo ge e bapišwa le dikgwebo tše dingwe.

Bjale potšišo ke go re na kapetlele ye ke e hlokago nka e hwetša kae? Ka kakaretšo go na le methopo ye mebedi ya kapetlele. Mothopo wa mathomo ke wena ka nama, ke go re o diriša kapetlele ya gago. Mothopo wa bobedi ke motho yo mongwe goba kgwebo goba mokgatlo wo o

adimago kapetlele go wona. Ge o adima kapetlele, tšelete yeo ke ya moadimi (motho goba mokgatlo) mme ke ka fao e bitšwago kapetlele e šele, gobane ga se ya gago. Ka fao o tlamegile go bušetša kapetlele ye o e adimilego.

Methopo ya kapetlele ya gago ka nama e ka ba tšelete ye o dumelago go e bea kgwebong ya gago bjalo ka kapetlele ya mathomo (*initial capital*) goba kapetlele ya tšeletšo (*production capital*). Ka tlwaelo ge kgwebo ya gago e theilwe mme e tšwela pele gabotse, kapetlele ya tšeletšo e nyakega ngwaga le ngwaga. Mokgwa o nnoši wa go hlagiša kapetlele ka noši go phetha tšeletšo, ke go kgonthiša gore kgwebo ya gago e hlola poelo. Elelwa potšišo ye ya motheo – na ke sepediša kgwebo ya ka ka baka lang? Karabo ke gore o nyaka go hlola tšelete (poelo).

Bothata ke gore kgwebotemo, e ka ba ye kgolo goba ye nnyane, e nyaka kapetlele ye ntši ya mathomo, ke moka go nyakega kapetlele ya tšeletšo, mohlamongwe le ya go katološa kgwebo ya gago moragonyana. Ka fao balemi, e ka ba ba bagolo goba ba banyane, gantsi ba hloka kapetlele e šele.

Bjalo ka moo re šetšego re boletše, ge o adima kapetlele e šele o swanetše go bušetša kapetlele yeo, seo se hlolago ditshenyegelo tše dingwe gape, e lego tswalo. Motho goba mokgatlo wo o go adimago kapetlele o swanetše go lefelwa tirelo ya wona goba kgonagalo ya kotsi ye e ka hllegago malebana le tšelete ye o adimilwego yona. Ka fao pušetšo e akaretša kapetlele ye e adimilwego gammogo le tswalo ya yona. Ditshenyegelo malebana le pušetšo (ke go re tswalo) di fokotsa poelo ya gago mme pušetšo ye e feletsego e ama maemo a gago a tshepeloo ya kheše (*cash-flow position*) ka mokgwa wo mobe.

Ka fao potšišo ya gore na motho o swanetše go diriša kapetlele e šele nneteng e na le karabo e tee ya motheo, e lego: se diriša kapetlele e šele gobane e go hlolela ditshenyegelo le ge e le kgonagalokotsi. Taodishwaneng ye e fetilego re ile ra phetha gore sekoloto se sekaonekaone ke kheše. Le ge go le bjalo, boitemogelo bo re rutile gore ka nako ye nngwe o gapeletšwa ke mabaka go adima tšelete ya go sepediša kgwebo ya gago ka go se kgaotše.

Se lebale gore nneteng se sengwe le se sengwe seo o se rekilego ka kapetlele e šele e dula e le sa motho yo mongwe goba mokgatlo (moadimi) go fihla ge kapetlele yeo e bušeditšwe. Ge o ka palelwaa ke go bušetša kapetlele ye o e adimilego, o ka amogwa selo goba dilo tše o di rekilego goba puno ya gago.

Phetho ya go adima tšelete e sepelelana le taolo ye e tseneletšego lehlakoreng la gago,

seo se thomago ka peakanyo. Dintlha tsa mathomo tše di swanetše go elwa hloko ke ge eba ka kgonthiša go swanetše go adima kapetlele, le gore na o tla kcona go bušetša tšelete yeo le ditshenyegelo tše di tswalwago ke kadimo. Mokgwa o nnoši wa go araba dipotšišo tše ke go beakanya pego ya tshepeloo ya kheše. Pego ye e ka thuša gape go phetha ge eba o tlamegile go adima tšelete goba ge eba mohlamongwe go na le mekgwa ye mengwe ya go rarolla bothata bja gago ntle le go adima tšelete.

Re a tseba gore tlhamo le peakanyo ya pego ya tshepeloo ya kheše boleming e boima kudu ka baka la dintlha tše re sa kgonego go di laola. Dintlha tše ke tsa go swana le komelelo, tšeletšo ya bolwetši bja diruiwa tsa maphego (*bird flu*) le bolwetši bja maloba bja “*listerioses*” bjo bo amago barui ba dikolobe. Eupša le ge go le bjalo, leano lefe kapa lefe le phala go se be le lona.

Karolo ye nngwe ya peakanyo le thulaganyo ya gago ke go humana tsebišo ye e feletsego malebana le mekgatlo ya tšelete ye e dumelago go go thuša ka kadimo. Dipeelano tše di amago peeletšo, lebaka la pušetšo, dintlha tsa tswalo le tše dingwe, ke dife? Mekgatlo ye e tla nyaka peeletšo mabapi le tšelete ye o e adimago, kudu ka sebopego sa naga, eupša mehuta ye mengwe ya peeletšo le yona e tla akanywa. Gantsi re kwa balemnyane ba bangwe ba ngongorega ka taba ye. Mekgatlo ya tšelete e tla dumela go go adima kapetlele ge o kgona go hlagiša bopaki bjo bo bontšago gore kgwebo ya gago e kgona go hlola poelo. Maswabi ke gore balemnyane ba bangwe ga ba laole dikgwebo tsa bona ka tshwanelo, e bile ba hloka le bohlatse bja kgonthiša tšeletšo ka ge ba sa bo boloke.

Ge o dumelitšwe kadimo, ntlha ye nngwe ya tirišo ya yona ke go e bušetša ka nako. Ge o ka hlagelwa ke mathata malebana le go bušetša kadimo, rerišana taba ye ka nako le mokgatlo wo o lebanego, bjalo ka kgato ye nngwe ya taolo ya gago. Molemi yo a bontšago boikarabelo mabapi le go lefa bakolotiwa ba gagwe, o tiša bohlatsese bja gore ke yena mokoloti yo a botegago. Go feta fao, se se bontša gore ke yena modirelwya yo a sa belaetšego (*low-risk client*) yo a dirišago krediti ka boikarabelo go reka tše di nyakegago go sepediša kgwebo ya gagwe.

Tše di boletšwego ka godimo di bontša gore tirišo ya kapetlele e šele ke morwalo wo o sepelelana nago le dikgonagalokotsi tše di itšego, mme ka fao taba ye e nyaka kakanyo ka kelohloko. Le ge go le bjalo, wena molemi o ka gapeletšwa ke mabaka go diriša kapetlele e šele – ge go le bjalo, e diriša ka boikarabelo.

Taodishwaneng ye e ngwadilwe ke Marius Greyling, yo mongwe yo a ngwalelago Pula Imvula. Ge o nyaka tsebišo ya go feta ye, romela imeile go mariusg@mecgacc.co.za.

Tsebana le bašišinywa ba rena ba PHADIŠANO YA MOLEMI WA NGWAGA WA 2018 (Karolo ya 2)

Ke nako gape ya go thakgala gobane bašišinywa ba Phadišano ya Molemi wa Ngwaga wa 2018 ba tsebišitšwe.

Re swanetše go dula re elelwā gore nepokgolo ya phadišano ye ga se go fenyā, eupša ke go bina thuto, tlhabologo, tšwelopele le mošomo wa balemi ba diketekete ba Lenaneothabollo la Balemi la Grain SA.

Nepo ya phadišano ye ke go re kgothatša le go re fa mafolofolo a go šoma ka go se kgaotše go itlhama bokaone go phethagatša malebiša a rena, ntle le go šetša bogolo bja ona. Nepo ya gago e se ke ya ba go kgethwa mofenyi goba go thopa sefoka sefe le sefe, eupša e swanetše go ba go itšweletša pele letšatši le letšatši, kgwedi le kgwedi le ngwaga le ngwaga, gore o iphe sebaka sa go phethagatša

dipuno, poelo ye e kgonegago le bokgoni, goba dinopo dife le dife tše o ipeetšego tšona goba o di beetšego ba lapa la gago. Mafelelong go fanya ke go dira bjalo!

Ge o le mošišinywa phadišanong ye, go ra gore o dira se se lebanego mme o beela ba bangwe mohlala wa tše di kgonegago. Ka go realo re nyaka go le tsebiša bašišinywa ba 2018 ba Phadišano ya Molemi wa Ngwaga!

Mme bašišinywa ba rena ke ba ba latelago...

Bašišinywa ba ba nago le bokgoni bja go fetoga Balemi ba Mohlamofsa

Anton le President Mabaso

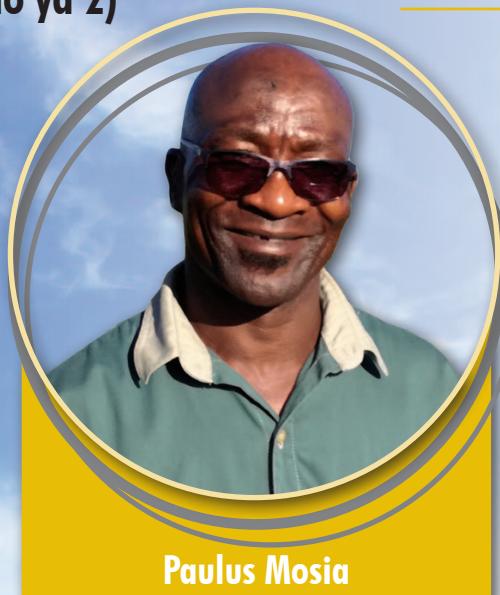
Anton le President Mabaso ba belegešwe polaseng ye Krytfontein, ye e lego Seleteng sa Bothaville – Anton o belegilwe ka 20 Feperware 1966, President yena ka 7 Julae 1970. Batswadi ba bona ka babedi e be e le badiredi ba polaseng mme Anton le President e be e le ba babedi go bana ba lesometee ka lapeng – bašemane ba babedi le base-tsana ba senyane. Go tloga bjaneng bja bona barwarra ba babedi ba ba na le kgahlego ye e tsenelelago ya temo.

Go tloga ka 2010 ba lema naga ye ba kgonnego go e humana go Mmasepala wa Bothaville. Taba ye e ba thabiša kudu ka ge go se bonolo go hwetša

naga ye o ka tšweletšago dibjalo go yona tikologong ya Bothaville, ka baka la nyako ye kgolo le theko ya godimo ya yona.

Ka 2007 barwarra ba ba ikgokagantše le Lenaneothabollo la Balemi la Grain SA. Ba tsene dikopano tše mmalwa tša dihlophathuto, matšatši a tsebišo le ge e le dithuto. Go feta fao ba Grain SA ba thomile go etela mašemo a bona. Se se ba file maikutlo a gore ba matlafaditswe le gore ba na le bokgoni bja go lema. Lebakeng la mengwaga ye meraro ye mene ye e fetilego ba tšweletše pele go tloga ba le balemelabiphedišo go ya go balemi ba na nago le bokgoni bja go fetoga balemelakgwebo.

Tsebana le bašišinywa ba rena ba Phadišano ya Molemi wa Ngwaga wa 2018 (Karolo ya 2)

Paulus Mosia

Paulus o belegetšwe polaseng ye e bitšwago Vryheid, Seleteng sa Edenville, ka 22 Setemere 1968.

Ke yena wa boselela lapeng la bana ba lesome (bašemanne ba ba selelago le basetsana ba bane). Ka 2007 o ile a tsena Lenaneothabollo la Balemi la Grain SA mme ka 2008 a abelwa polasa ye Sterkwater ke Kgoro ya Tlhabollo ya Dinagengpolosa le Mpshafatšo ya Naga (DRDLR) go ya ka Lenaneo la PLAS.

Sterkwater ke polasa ya bogolo bja dihekture tše 200 – tše 60 ke nagatemego mola tše 140 e le phulo. Paulus ke leloko la mafolofolo la Sehlophathuto sa Edenville. Yena le mogatšagwe, Nomasono, ba tsene dikopano tše mmalwa tša sehlophathuto, matšatši a tsebišo le ge e le dithuto. Nomasono o kgathile tema ye bohlokwa theong ya sehlophathuto se sefsa lefelong la Heilbron, seo gonabjale se akareditšwego Lenaneong la Grain SA. Ka babedi ga bona ba gatelela gore Lenaneothabollo la Balemi le ba thušitše ka moo le fetotšego maphelo a bona.

Bašišinywa ba legoro la Molemelakgwebo wa Mohlamofsa

Rykie Raphoto

Rykie o belegetšwe motseng wa Rietfontein, nangengtrasete ya Bophutatswana ya kgale.

Ge a be a sa tsena sekolo o be a swanetše go thuša tatagwe go lema, go bjala le go hlokomela se sengwe le se sengwe kgwebjaneng ya bona ya bolemelaboiphedišo. Nako yeo a bego a šoma le tatagwe makutšong a dikolo e ile ya tiiša lerato la gagwe la bolemi kudu.

Ka 1991 Rykie o ile a phetha go lema ka boyena ka thušo ya morwagwe, William.

Ba ile ba ikgokaganya le Grain SA ka nako yeo Lenaneothabollo la Balemi le thomilego. Morago ga katan ye telele ba ile ba amogela polasa ye e bitšwago Lareystryd, go Kgoro ya Mpshafatšo ya Naga. Polasa ye e kgauswi le Lichtenburg, profenseng ya Leboa-Bodikela, mme ba sa lema gona lehono.

Jeremia Makhosini Mathebula

Jeremia o belegilwe ka 14 Setemere 1979. O goletsé polaseng ya bohwa (*estate farm*) ye e bitšwago Ingwempisi, tikologong ya Iswepe, kgauswi le Piet Retief. Moo o thušitše tatagwe go bjala lehea seripaneng sa naga ye ba bego ba e lema. Tatagwe o be a twaetše go bjala lehea hektareng e tee mme o be a na le dikromo tše lesompedi tše di bego di fula nagengkopanelo.

Jeremia o thomile boiphedišo bja gagwe temong ka 2009 ka go rua dikromo tše lesompedi le go bjala lehea nagengtemego ya dihekture tše 40, moo a kgonnego go tšweletša ditone tše 4 fela godimo ga hektare. Lehono o ruile dikromo tša go tswadiša tše di fetago tše 400 le gona o bjala lehea dihektureng tše 450 le dinawasoya dihektureng tše 100. Molemi yo o bontšhitše tšwelopele ngwaga le ngwaga mme o hira dipolasa tše dingwe gape gore a kgone go oketša lehea le a le bjalamo. Go feta fao o itišitše bjalo ka molemi yo a itaolago ka go phe-tha dilo ka noši, mme tšwelopele ya gagwe ke ye e makatšago.

Paul Malindi

Temo e ela ditšikeng tša Paul go tloga kgale. O bego ba šoma gona. Paul e be e le yo mongwe wa bana ba ba šupago – bašemane ba bane le basetsana ba bararo. Tatagwe o be a ruile dikgomo di se kae polaseng yeo a bego a šoma go yona, mme mošomo wa Paul e be e le go di diša.

Paul o ile a hwetša sebaka sa go hira mašemo a mangwe go molemi yo mongwe yo moso mme a se diege go dira bjalo. Ka 2012 o abetšwe polasa ye Dankbaar ke Kgoro ya DRDLR go ya ka lenaneo la PLAS. Bogolo bja polasa ye bo akaretša palomoka ya dihektare tše 441 – dihektare tše 320 ke nagatemego ye botse mola dihektare tše 121 e le phulo. Godimo ga fao Paul, yo gonabjale a nago le mengwaga ye 48, o hira le nagatemego ya dihektare tše 130 le phulo ya dihektare tše 170. Lenyaga o bjetše sonoplomo dihektareng tše 254 le lehe dihektareng tše 216.

Daniel Maqala

Daniel o belegetšwe polaseng ye e lego tikologong ya Ficksburg moo batswadi ba gagwe ka babedi e bego e le badiredi. Daniel e be e le yo mongwe wa bana ba bane – bašemane ba babedi le basetsana ba babedi. O thomile go šoma polaseng yeo e sa le yo mofsa ka go diša le go gama dikgomo le go hlokomela dikgogo. Tatagwe o be a otlaa trekere mme ka tlwaelo Paul o be a sepela le yena mola sekolo se tšwile.

Molemi yo o rekile polasa ya gagwe ya dihektare tše 197, ye e bitšwago Kosmos, ka tšhelete ye a e adimilwego ke Land Bank. Kgoro ya DRDLR e mo thušitše go humana polasa ye Die Hoop go ya ka lenaneo la PLAS. Bogolo bja polasa ye ke dihektare tše 326, mme go tloga ge a e reka o hirile le naga ya bokgoni bjo bogolo ya dihektare tše 186 kgauswi le polasa ya gagwe. Se se ra gore Daniel gonabjale o lema dihektare tše 709. Mašemo a gagwe ohle a lemiliwe gabotse le gona a bjetšwe ka tshwanelo mme go molaleng gore Daniel o fetogile go tloga go molemi go ya go motšweletši wa dijo, mogwebi le ge e le setsebakgwebo. O bjala mehuta ye mehlano ya dibjalo le gona o rua diruiwa go tiša kgwebotemo ya gagwe.

Thamsanqa Sampie Booizene

Thamsanqa o belegetšwe polaseng ya kgauswi le Ottosdal, profenseng ya Leboa-Bodikela, moo tatagwe a bego a šoma e le modiredi wa polaseng. Thamsanqana ga se a ke a tsena sekolo ka ge mehleng yeo bašemane ba be ba swanetše go diša dinku le go thuša go di hlokomela ka moo go bego go nyakega.

O thomile kgwebotemo ya gagwe ka 1969. O ile ge a šoma a boloka tšhelete ya go lema tšhengwana ye nnyane, moragonyana a reka dipudi le dikgomo di se kae, mme mafelelong a reka trekere. Go tloga fao a hira mašemo a mangwe nage-nkopanelo mme mola kgwebo ya gagwe e golela pele ka go ya ga mengwaga, a kgona go reka dipolasa tše dingwe tše tharo. Thamsanqa ke yo mongwe wa bagolo ba kereke ya Zion Christian Church (ZCC) mme ke mmotegi setšhabeng sa gagwe. O tsebalega kudu balerming ba bangwe bao le bona e lego balemelakgwebo go swana le yena. Ge ba hloka se sengwe, Thamsanqa o dumela go ba thuša ka mehla mme le bona ba mo thuša ka pelo ye tšhweu ge a ba kgopela se sengwe.

PULA IMVULA

Sehlopha sa morulaganyo

GRAIN SA: BLOEMFONTEIN

46 Louw Wepener Street
1st Floor
Dan Pienaar
Bloemfontein
9301
► 08600 47246
► Fax: 051 430 7574 ► www.grainsa.co.za

MORULAGANYIMO GOLO

Jane McPherson
► 082 854 7171 ► jane@grainsa.co.za

MORULAGANYI

PHATLALATŠO
Liana Stroebel
► 084 264 1422 ► liana@grainsa.co.za

TLHAMO, THULAGANYO LE KGATIŠO

Infoworks
► 018 468 2716 ► www.infoworks.biz

**PULA IMVULA E HWETŠAGALA
KA MALEME A A LATELAGO:**

Sesotho sa Leboa,
Seafrikanse, Setswana, Sesotho,
Seisimane, Sezulu le Sethosa.

**Lenaneotlhabollo la
Balemi la Grain SA**

BALOMAGANYI BA TLHABOLLO

Johan Kriel
Freistata (Ladybrand)
► 079 497 4294 ► johank@grainsa.co.za
► Ofisi: 051 924 1099 ► Dimakatso Nyambose

Jerry Mthombothi

Mpumalanga (Nelspruit)
► 084 604 0549 ► jerry@grainsa.co.za
► Ofisi: 013 755 4575 ► Emelda Mogane

Jurie Mentz

Mpumalanga/KwaZulu-Natal (Louwsburg)
► 082 354 5749 ► jurie@grainsa.co.za
► Ofisi: 034 907 5040 ► Sydwell Nkosi

Graeme Engelbrecht

KwaZulu-Natal (Dundee)
► 082 650 9315 ► dundee@grainsa.co.za
► Ofisi: 012 816 8069 ► Nkosinathi Mazibuko

Luke Collier

Kapa-Bohlabela (Kokstad)
► 083 730 9408 ► goshenfarming@gmail.com
► Ofisi: 039 727 5749 ► Luthando Diko

Liana Stroebel

Kapa-Bodikela (Paarl)
► 084 264 1422 ► liana@grainsa.co.za
► Ofisi: 012 816 8069 ► Hailey Ehrenreich

Du Toit van der Westhuizen

North West (Lichtenburg)
► 082 877 6749 ► duitoit@grainsa.co.za
► Ofisi: 012 816 8038 ► Lebo Mogatlanyane

Sinelizwi Fakade

Mthatha
► 071 519 4192 ► sinelizwifakade@grainsa.co.za
► Ofisi: 012 816 8077 ► Cwayita Mpotyi

**Articles written by independent writers are
the views of the writer and not of Grain SA.**

MOLEMI WA NGWAGA

Tsebana le bašišinywa ba rena ba Phadišano ya Molemi wa Ngwaga wa 2018 (Karolo ya 2)

David Ramoledeli Mongoato

David o belegetšwe Matatiele ka 11 Oktoboro 1970. Batswadi ba gagwe ka babedi ba be ba hloka mošomo, ka fao bolemi e be e le mothopo o noši wa ditseno le dijo go bona. Ba be ba lema naga ka dipholo mme ba bjala ka diatla. Kgahlego ya gagwe ya temo e thomile e sa le yo mofsa ge a šoma le batswadi ba gagwe. Phišego ya gagwe e ile ya gola ge a ruta tša temo sekolong. O ka re o belegilwe go ba molemi.

David o thomile boiphedišo bja gagwe temong ge a be a sa ruta, ka go hira seripana sa naga moo a ilego a bjala dibjalo tša ka mehla le go rua diruiwa di se kae. Ngwaga

le ngwaga o godišitše kgwebo ya gagwe ka tšhelete efe le efe yeo a kgonnego go e boloka, go fihla ge a kgona go hira polasa ye Donald Drift. David o tšweletše pele, e sego fela ka go kaonafatša dipuno tša gagwe, eupša le ka go reka ditlhamo le matlotlo a mangwe a makaone ao a dirišwago kgwebongtemo ya gagwe lehono. Dipuno tša gagwe di kokotletše ngwaga le ngwaga ka go latelana. O tšwetše pele gasele go tloga maemong a go ba molemelaboiphedišo go ya go a moleminyane go ya go a molemi wa kgontha, yo e lego leloko la Mokgatlo wa Ditone tše 250 (250 Ton Club). Tšwelopele ya gagwe e sepetše ka phegelelo le gona ka go se fapoge.

**Tatelano ya bašišinywa
ga e šupe selo.**

**Taodišwana ye e ngwadilwe ke Liana Stroebel,
Molomaganyi wa Profense wa Grain SA, Kapa-
Bodikela. Ge o nyaka tsebišo ya go feta ye,
romela imeile go liana@grainsa.co.za.**

Pula Imvula's Quote of the Month

There are no secrets to success. It is the result of preparation, hard work, and learning from failure.

~ Colin Powell

THIS PUBLICATION IS
MADE POSSIBLE BY THE
CONTRIBUTION OF
THE MAIZE TRUST